

Epistēmēs Metron Logos
Journal

ISSN (Ηλεκτρονική έκδοση): **2585-2973** / ISSN (Έντυπη έκδοση): **2653-8822**

Editor in Chief: Χρήστος Κίτσος, Ομότιμος Καθηγητής Στατιστικής
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Managing Editor: Φίλιππος Περιστέρης, ΕΜΠ

Διευθυντής Έκδοσης: Κωνσταντίνος Γ. Παπαγεωργίου,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τμήμα Πληροφορικής
ΕΚΠΑ, Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Φιλοσοφίας

Ηλεκτρονικός Εκδότης:

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/episteme>

Editorial Board:

Βλάμος Παναγιώτης, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Θεολόγου Κώστας, ΕΜΠ

Κουτούγκος Άρης, ΕΜΠ

Κωνσταντάκος Ιωάννης, ΕΚΠΑ

Λάζου Άννα, ΕΚΠΑ

Μερμίγκη Δήμητρα, ΕΜΠ

Παπαδόπουλος Σίμος, ΔΠΘ

Πρωτοπαπαδάκης Ευάγγελος, ΕΚΠΑ

Συνδρομές:

10 ευρώ/χρόνο (2 τεύχη) + 7 ευρώ/χρόνο τα έξοδα αποστολής (π.χ. για ένα χρόνο το σύνολο είναι 17 ευρώ, για δύο χρόνια, 34 ευρώ κ.ο.κ). Η απόδειξη κατάθεσης, μαζί με την επιθυμητή διεύθυνση αποστολής να σταλεί στο subscriptions@epistemeproject.org
Αριθμός Λογαριασμού Eurobank: 0026-0221-33-0101620160

IBAN GR4002602210000330101620160

Δικαιούχος: ΑΜΚΕ ΤΕΤΑΡΤΗΜΟΡΙΟ

- στον ίδιο αριθμό μπορείτε να προβαίνετε και σε οικονομική ενίσχυση προς τον σκοπό της ΑΜΚΕ ΤΕΤΑΡΤΗΜΟΡΙΟ για τις επιστημονικές και καλλιτεχνικές δράσεις της

Φορέας Υποστήριξης: ΑΜΚΕ Τεταρτημόριο

copyright © : CC Attribution 4.0

Σχεδιασμός εξωφύλλου: *Δήμητρα Μερμίγκη*

Epistēmēs Metron Logos **Journal**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα:

Εκδοτικό σημείωμα (Κωνσταντίνος Γ. Παπαγεωργίου) 9

Editorial (Χρήστος Κίτσος) 11

Διαλεκτικές σχέσεις του Νεοελληνικού Διαφωτισμού με την επτανησιακή μουσική παραγωγή και εκπαίδευση (Φίλιππος Περιστέρης) 13

Η πολιτική κυριαρχεί και πάλι επάνω στην οικονομία (Νίκος Προγουλής) 24

Research and Human Rights – Surrogacy and Interference in Human Genome (Kalomoira K. Sakellarakis) 38

Theorem of (upwards) Harmonic Subdivision (Demetrios E. Lekkas) 45

On the Methodology of the Analytic Method: Historical Account, Epistemological Suggestions, Stages (Konstantinos G. Papageorgiou, Demetrios E. Lekkas) 70

Κειμενικό παλίμψηστο διακόσμου & διαδραστική αφήγηση στη Δημόσια Σφαίρα (Δήμητρα Α. Μερμίγκη) 90

Βιβλιοπαρουσίαση:

Rediscovering Lucretius in the Renaissance: His Impact on Modern Western Thought (Ioannis Deligiannis) 98

Εκδοτικό σημείωμα

Εάν ισχύει η πλατωνική άποψη περί της επιστημολογίας, τότε αυτή είναι γνώση γνώσης, και άρα ταυτίζεται με τη *σωφροσύνη*: «μόνη τῶν τε ἄλλων ἐπιστημῶν ἐπιστήμη ἐστὶ καὶ αὐτὴ ἑαυτῆς» (*Χαρμίδης*, 166c). Η ηθικά πλεονεκτική θέση της γνώσης διηθεί, ἄλλωστε, ὅλο το πλατωνικό έργο: υπάρχει μόνο ένα καλό πράγμα, η *σοφία*, και μόνο ένα κακό, η *ἀμαθία*, ή αλλιώς, η *ἀνοησία* (*Εὐθύδημος*, 200b-281c), ὅπως επίσης, καταλήγει ο Πλάτωνας, ὅλες οι αρετές είναι ένα: *γνώσις* (*Πρωταγόρας*, 348c-360e). Έτσι, λοιπόν, η επιστημολογία είναι ο πλέον αρμόδιος χώρος να τεθούν (και) αυτά τα προβλήματα ὡστε να επιτευχθεί, τουλάχιστον, το πρώτο στάδιο κάθε «θεραπευτικής» διεργασίας: η αναγνώριση του προβλήματος.

Ακολουθώντας περίπου την ίδια προβληματική, ο Πάουλ Φάιερραμπεντ (Paul Feyerabend) δικαίως αναρωτήθηκε κατά πόσον η *scientia* – η λεγόμενη «θετική επιστήμη», η καθ' ημάς *ειδητική* – αποτελεί πληρέστερο ή πλεονεκτικότερο σύστημα γνώσης από άλλα συστήματα, ὅπως τη μαγεία, και *γιατί*. Αυτό το «εάν» και το «γιατί» θα πρέπει να είμαστε σε θέση να το απαντήσουμε τώρα, εάν βεβαίως θέλουμε να είμαστε συνεπείς στην υποστήριξη του εγχειρήματός μας μέσω αυτού του περιοδικού. Λέμε λοιπόν ότι η επιστήμη, η *scientia* και η μαγεία (παραφυσική) είναι χώροι γνώσης και οι τρεις, πλην ὅμως ακολουθούν διαφορετικές μεθοδολογίες: η επιστήμη είναι *δομή*, η *scientia* είναι εμπειρισμός, η παραφυσική *δομημένο περιεχόμενο* (ὅπως και κάθε είδους εφαρμοσμένη *scientia*). Η επιστήμη έχει μεθοδολογία την αναλυτική και την αφαιρετική. Η παραφυσική διαθέτει πολλές μεθοδολογίες, ὅπως τις σαμανικές τελετές, κατά τις οποίες καταναλίσκονται παραδοσιακά «φάρμακα», ήτοι παραισθησιογόνα βότανα (χωρίς καμία από μέρους μας πρόθεση να υποτιμηθούν οι τελετές αυτές, η ευεργετική δράση των οποίων π.χ. σε εθισμούς / ψυχασθένειες τεκμηριώνεται πλέον και ερευνητικά). Τέλος, η (εφαρμοσμένη) *scientia* έχει την πειραματική μέθοδο. Η παραφυσική απαιτεί μεταβολή συνειδησιακού επιπέδου για τη μελέτη της, ενώ η επιστήμη όχι. Η παραφυσική απαιτεί *μύηση*, ενώ η επιστήμη μπορεί να επιτελεσθεί στον μέγιστο βαθμό χωρίς κανενός είδους αποκρυφιστική τελετή, από ὅλους, με μόνες προϋποθέσεις τη *θέληση* και την *ικανότητα*.

Στον ευρύτερο χώρο, λοιπόν, που ονομάζεται *scientia* και/ή *ειδητική*, επιχωριάζουν διάφοροι αποκρυφισμοί –και πολύ φοβούμαστε ότι, χάρη στην ιδιαίτερη, εμπειριστική μεθοδολογία των δύο χώρων (της *scientia* και της μαγείας), η ανάμειξή τους είναι *νόμιμη*. Έτσι, λοιπόν, ένας ψυχίατρος ή ένας φυσικός, μιλώντας

αντίστοιχα για θεραπεία ή για διαστάσεις, ενδέχεται να αρχίσουν να παραφιλολογούν για υπερφυσικά όντα και συνειδητότητες σε άλλες «διαστάσεις». Αυτοί θεωρείται ότι, συστημικά, διαθέτουν το κατάλληλο έρεισμα για να το κάνουν, ενώ κανείς δεν μπορεί να βγει και να τους διαψεύσει όσο εκείνοι μιλούν «θεωρητικά και χωρίς δογματισμό».

Αυτές οι καρκινογενέσεις είναι το αποτέλεσμα της απόκλισης από τον πλήρως αφηρημένο χώρο της καθαρής επιστημολογίας, από την αφεστίαση ως προς το πλήρως αφηρημένο και τη λάθρα ενσωμάτωση εμπειρισμού στην μαθηματική μεθοδολογία –κυρίως δε από το τελευταίο. Αυτά θα συμβαίνουν όσο τα μαθηματικά θα αντιμετωπίζονται εργαλειακά, χωρίς να τους αναγνωρίζεται η μεθοδολογική πρωτοκαθεδρία που τους αναλογεί, μολονότι ακριβώς μέσω αυτής, ιστορικά και θεσμικά, δημιουργήθηκε αυτός ο ιδιαίτερος χώρος γνώσης: η επιστήμη. Τόσο μαγεία (ή διάφορες τελετουργίες) όσο και διαφόρων ειδών αριθμητικούς και γεωμετρικούς υπολογισμούς είχαμε και πριν. Επιστήμη και μαθηματικά αποκτήσαμε μόνο όταν είχαν πλέον θεμελιωθεί η αξιωματική και η πλήρως αφηρημένη γνώση στην κλασική αρχαιότητα. Από εκεί και πέρα, όντως, κανένας χώρος γνώσης και εμπειρίας δεν αξιολογείται *a priori* ως ανώτερος ή κατώτερος, τουλάχιστον όχι από εμάς. Αυτό όμως που σίγουρα αξιολογείται είναι η επιτυχία ή η αποτυχία στο να κρατάει κάποιος ξέχωρα αυτούς τους δύο χώρους.

Η υπερφυσική παρείσφρηση του εμπειρισμού στην ορθόδοξη επιστημολογία έχει συντελεσθεί πολύ πιο ύπουλα και σκοτεινά από όσο ίσως θέλουμε να αντιληφθούμε. Δεν είναι μόνο η αξίωσή μας να επιβεβαιώνουμε πειραματικά θεωρίες: πρόκειται για κάτι αδύνατο, μιας και η *θεωρία* (όχι η *θεώρηση*) κινείται σε επίπεδο πλήρως αφηρημένο και ούτε επιβεβαιώνεται, ούτε καταρρίπτεται: εφόσον έχει δομηθεί μέσω της αναλυτικής, αφορά τα όποια φαινόμενα που *κατά σύμβαση* της αναθέτουμε. Είναι, επίσης, η «πραγματική αλήθεια», την οποία διακαώς αναζητεί η ειδητική σε πλήρη επιστημολογική σύγχυση του αφηρημένου αρχέτυπου της *αλήθειας* με την εμπειριστική *πραγματικότητα*. Κι όμως, αυτό το οξύμωρο σχήμα, η *πραγματική αλήθεια*, αποτελεί καταστατικά μέγιστο ζητούμενο και, ταυτόχρονα, επάγει την παράπλευρη είσοδο σειράς πνευμάτων παράδοξων, όσο και, επί τέλους, μαγικών. Παράλληλα, ενώ τελούμε σε αυτή τη μεγάλη σύγχυση, δεν διστάζουμε να διατηρούμε αποκομμένους τους δεσμούς μας με τον, κατά τους αρχαίους, δεύτερο τη τάξει κλάδο των μαθηματικών αμέσως μετά την αρχαία αριθμητική, δηλαδή με τη *μουσική*, μη όντας σίγουροι εάν πρόκειται «απλώς» για τέχνη, ή μήπως για φαινόμενα της ακουστικής περιγραφόμενα από τη φυσική με χρήση κάποιων μαθηματικών τύπων –αλλά όχι αναλυτικά, και για τέχνη και για ειδητικό κλάδο και για ανεξάρτητο, πλήρη, τυπικά θεμελιωμένο μαθηματικό κλάδο.

Όλα αυτά πρέπει να εξεταστούν επιτέλους χωρίς ανασφάλειες, δογματισμούς και στεγανά – τα οποία έτσι κι αλλιώς δεν υπάρχουν. Όποιος, λοιπόν, σε αυτό το

πλαίσιο, κάνει λόγο για καθαρή επιστήμη, αρνείται να δει τον ελέφαντα στο δωμάτιο: η ανάγκη επιστροφής στην καθαρή επιστημολογία, με αναφορικότητες σε παραδείγματα προς αποφυγήν από την ειδητική, είναι ανάγκη αδήριτη.

Σκοπός του περιοδικού, λοιπόν, είναι να μιλήσει για καθαρή επιστήμη, έχοντας πλήρη γνώση και του ελέφαντα μέσα στο δωμάτιο. Αυτές οι δύο συνθήκες, είτε μαζί, είτε ανεξάρτητα, προσδίδουν στο παρόν περιοδικό τον αρχικό χώρο της ανάπτυξής του. Δικαίως!

Ο Κωνσταντίνος Γ. Παπαγεωργίου, μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Πληροφορικής), Ερευνητής Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Φιλοσοφίας ΕΚΠΑ, είναι διδάκτωρ Επιστημολογίας και Ηθικής Φιλοσοφίας (ΦΠΨ, ΕΚΠΑ), απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Φιλοσοφίας Επιστήμης (ΕΚΠΑ), καθώς και της Σχολής Τεχνολογίας Τροφίμων (ΤΕΙΑ), με μεταπτυχιακές σπουδές στην Ιατρική Σχολή Αθηνών. Δραστηριοποιείται, επίσης, στον χώρο της ειδίκευσης (κοινωνιολογία / βιολογία), έχοντας να επιδείξει

πλούσιο συγγραφικό έργο στο χώρο της επιστημολογίας εν γένει (βιβλία, άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά), διαλέξεις, συμμετοχές σε συνέδρια. Σε σχέση με τις μελέτες του στο χώρο της ειδίκευσης έχει αναπτύξει την Άπω Μέθοδο (distalmethod.com). Μελέτησε μουσική με τον Δ. Ε. Λέκκα. Εργάζεται αρκετά χρόνια ως αναπληρωτής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αλλά και σε ΙΕΚ. Δημοσιεύει εκτενώς και στον χώρο της αθλητικής επιστήμης. Τέλος, είναι ο συντονιστής της ομάδας εργασίας του Δ.Ε. Λέκκα και ο δημιουργός του Epistēmē Project (epistemeproject.org) και διευθυντής έκδοσης του επιστημονικού περιοδικού Epistēmēs Metron Logos.

kp@epistemeproject.org